

Szombati mese

Hol volt, hol nem, volt egyszer egy városka, s abban egy templom. Ebben a városkában sok-sok ember élte mindennapjait, amihez az is hozzátartozott, hogy időről időre ellátogattak a templomba. Évszázadok óta gyakorolták hitük megszokott rendjét, ám egyszer csak új szelek kezdtek fújni.

A 16. század derekán híre jött egy embernek nyugatról, aki a megszokott elveket, szabályokat másként kezdte tanítani. Sokkal egyszerűbben és közérthetőbben. Az ő hatására vált gyakorlattá, hogy az emberek a templomokban saját anyanyelvükön hallgathatták a prédikációt. Így természetesen jobban is értették, mint azelőtt, amikor még minden latinul folyt. Az embert Luther Mártonnak hívták. Nagyon népszerű lett, s hamar talált követőkre is. Bár ő maga sosem járt a városkában, egy Fischer András nevű személynek köszönhetően mégis idáig jutott a híre. Követő pedig itt is akadt bőven.

Azonban nem telt el sok idő, mikor újabb ember tűnt fel nyugaton. Az ő tanításai részben hasonlítottak, de sok mindenben el is tértek az előzőtől. Kálvin Jánosnak hívták, s alig múlt el egy fél évszázad, a nép már az új tanokat fogadta be. Létszámuk olyannyira felerősödött, hogy a városkában a katolicizmus a 18. század közepére szinte kihalóban volt.

A kálvinista hívek felekezetét Kopácsy István püspök szervezhette meg. Iskolával is rendelkeztek, s több olyan ifjúról tudunk, aki eme városkából származott, s nem csupán a debreceni, sárospataki vagy marosvásárhelyi kollégiumokat látogatták, de eljutottak olyan híres egyetemekre, mint a krakkói vagy az utrechti. A felekezet anyakönyvét Harsányi István lelkipásztor kezdte rendszeresen vezetni.

A hívek szigorú életmódot folytattak, melyhez hozzátartozott, hogy teljesen kizárták életükből a szeszes italokat és a zenét. Azokban a régi időkben katolikus és kálvinista között nem uralkodott elmélyült barátság, így miután előbbiek megelégték a muzsikára vonatkozó tilalmat, nem csak az orgonát, de más hangszereket is igyekeztek minél gyakrabban megszólaltatni. Ám ez csupán a kezdet! Kukkantsunk bele, hogyan folyt a városka élete a továbbiakban!

Az Úr 1767. évében néhány katolikus pap a szomszédos községekből igencsak szívére vette híveik számának fogyatkozását, s azzal járultak a vármegye elé, hogy tegyen valamit ennek visszafordítására. Nemsokára érkezett is két misszionárius, kik közül az egyik Karaba György galsai pap volt. Székhelyét ezután Ráhóra tette át, s rendszeres körmenetekkel járta a vidéket, melyek során népes kíséretével nyilvánosan imádkozott, énekelt és szónokolt. Történetünk helyszínén is megfordult, ám itt – mivel az a hír járta, hogy vissza kívánja foglalni a templomot, mely ekkoriban protestáns, de egykor katolikus birtok volt – nem látták szívesen.

Történt egyszer, hogy amikor a kálvinista hívek éppen istentisztelet után jöttek kifelé templomukból, Karaba atyám hevesen szónokolt a városban. Voltak, kik ügyet sem vetve rá csendben hazaballagtak, de jó néhányan beálltak a

hallgatóság közé, bár, amit hallottak nem tetszett nekik. Kezdetben csak szóban figyelmeztették a búcsújárókat, hogy jobb lenne továbbállniuk, majd a szavakat tettek követték. Sárral és záptojással dobálták meg a körmenetet, zászlóikat pedig póznákra aggatott rongyos szoknyákkal csúfolták ki. Kiűzni ugyan sikerült őket, de ennek szomorú következményei lettek.

Tettüket könyörtelenül megtorolták. Az ítéletet 1771. április 9-én hirdették ki, melynek értelmében néhányuk börtönbe került, míg másokat testi büntetéssel „jutalmaztak”. Templomukat elvették, iskoláikat bezárták, az egyház vagyonát, anyakönyveit, edényeit elkobozták. A város bíróját, jegyzőjét és tanácsosait – mivel protestáns felekezetűek voltak – elbocsájtották. Megtiltották az istentisztelet tartását, még házaknál sem gyűlhetek össze e célból. Ekkor alakult meg a városban a római katolikus egyház. Első plébánosa pedig ki más lehetett volna, mint Karaba György. A kálvinistáktól elvett arany és ezüst edényeket Bécsben beolvasztották, s miután katolikus szertartásokhoz használt tárgyakat készítettek belőlük, visszaküldték a városba, adományként a római katolikus anyaegyháznak. A templomot lerombolták, s helyére Mária Terézia királynő támogatásával újat építettek.

Mindeközben protestáns eleink nem nyugodtak bele veszteségeikbe. Istentiszteletre a szomszédos településekre jártak, név szerint Jánosiba, Zeherjére és Alsó-Pokorágyra. Továbbá kitartóan próbálkoztak a királynőnél, abban bízva, hogy visszakapják régi jogaikat. Kéréseiket azonban sorra felelet nélkül hagyták, mígnem az Úr 1781. esztendejében II. József király uram által kiadott türelmi rendelet új reményt hozott számukra. Nyomban elé is terjesztették ügyüket. A várva várt pillanat 1783-ban jött el, amikor a király személyesen tett látogatást a városkában. Megígérte, hogy elküldi a szabad vallásgyakorlás engedélyezéséről való döntést, s az csakhamar meg is érkezett. Engedélyezte saját templom építését, ám azt kikötötte, hogy ne központi helyen, hanem a házakkal egy sorban, s torony nélkül épüljön fel. Természetesen az ehhez szükséges pénzalapot a híveknek kellett előteremteniük. Megkezdődött hát a nagy gyűjtés és adakozás. A legnagyobb adakozó hírében egy Szíjgyártó István nevezetű iparos ember állott. Nem is maradt el az eredmény!

A templom alapkövét az 1784. esztendőben tették le, két és fél év múltán pedig sor került a felszentelésére. Sőt! Néhány évvel később már toronnyal is büszkélkedhetett az épület. Az iskolát 1801-ben kezdték el építeni, s Szíjgyártó uram ekkor sem kímélte bukszáját. Eme nagylelkű adakozó emlékét ma is márványtábla őrzi. Szintén márványtáblán lett megörökítve azoknak a Gömör megyéből származó lelkészeknek, köztük Harsányi Istvánnak a neve, kiket a 17. század folyamán hitük miatt ítélték gályarabságra. E két tábla abban a templomban található, mely még ma is ott áll derekasan a városka főterén, büszkén kiemelkedve a házak sorából, ahová annak idején építették.

Így esett hát, hogy Rimaszombat református polgárainak lett templomuk, iskolájuk, na meg jó hírük is. Aki nem hiszi, járjon utána!

Forrás: *Findura Imre*: Rima-Szombat szabadalmas város története. Budapest, 1894.

158 – 162., 198 – 203., 212 – 224. o.